

Serieprojekt

Serieprojektets mål är att låta eleverna studera och uttrycka sig själva och sin miljö genom serier. Ett annat mål är att uppmuntra eleverna att använda visualitet och andra sätt att producera och framställa information och tankar. I projektet går man också igenom grunderna för upphovsrätten och tillämpar dem i det egna arbetet.

Projektet anknyter till mångsidig kompetens. Multilitteracitet, visuell och språklig produktion, användning och tolkning av olika tekniker samt förståelse för och tillämpning av grunderna för upphovsrätten ingår i läroplanernas innehåll och mål för alla årskurser och utbildningsnivåer. Projektet kan genomföras som ett samarbete mellan olika läroämnen. Det lämpar sig särskilt för undervisningen i bildkonst samt modersmål och litteratur.

Lämpar sig för: lågstadiet, högstadiet, gymnasiet, yrkesutbildningar

Tid: 2–3 lektioner

Du behöver:

- Serietidningar eller andra seriepublikationer
- Datorer/pekplattor/smarttelefoner för att spela Kopiraittila skolas spel och leta efter material
- Papper
- Teckningstillbehör: blyertspennor/tunna tuschpennor/suddgummi/linjal/tuschpennor/färgpennor/vattenfärger osv. för färgläggning av serien
- Man kan också teckna serier i en dator

Verktyg som anknyter till temat finns i:

- En video i Kopiraittila där upphovsmännen till serien ger tips på hur man tecknar en serie.
- Kopiraittila skolas webbmaterial – www.kopiraittila.fi (spel om upphovsrätten, minneslistor, material för lärare)
- Sarjiskone (www.sarjiskone.fi; på finska)

Inlärningsmål:

- Eleverna får bekanta sig med olika sätt att kommunicera genom bilder och använda olika sätt att påverka genom bilder i sitt eget arbete.
- Eleverna inspireras att producera och använda olika slags texter samt uttrycka sina observationer och tankar genom bilder.
- Eleverna uppmuntras att utveckla sitt språk och sin fantasi genom att uttrycka sig språkligt och i bilder.
- Eleverna inspireras att testa olika tekniker och öva på att uttrycka sig på olika sätt språkligt och i bilder.
- Eleverna lär sig förstå de grundläggande principerna för upphovsrätt, sina egna rättigheter som upphovsmän samt användning av andras verk med respekt för upphovsrätten.

1 FOKUS PÅ ÄMNET OCH VAL AV TEMA

En serie är ett litterärt och bildkonstnärligt verk som skyddas av upphovsrätten. Upphovsmannen får upphovsrätten till sin serie.

Vad innebär upphovsrätten?

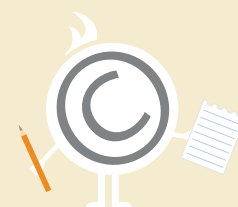
Upphovsrätten innebär att du som upphovsman får bestämma hur du vill dela eller publicera ditt verk och hur andra får använda det. Upphovsrätten gör det möjligt för kreativa upphovsmän såsom författare, skådespelare, sångare, tonsättare och bildkonstnärer att få ersättning för sitt arbete, så att de kan skapa nya verk till glädje för oss alla. Mer information om upphovsrätten finns under Upphovsrättens ABC i Kopiraittila skola.

Vad är en serie?

I en serie kombineras bilder, text och en berättelse. Det finns vanligen en figur som är huvudperson i serien. Serien går framåt från ruta till ruta. Serier brukar oftast läsas från vänster till höger. Japanska mangaserier, som också är populära i Finland, läses från höger till vänster.

Uppgifter:

1. Diskutera vad en serie är och vad det innebär att en serietecknare får upphovsrätten till sin serie.
2. Lär er om upphovsrätten genom att spela Kopiraittila skolas spel. Kopiraittila har olika spel för olika årskurser och utbildningsnivåer.
3. Välj ut fem olika serier eller serieböcker och ta reda på vilka upphovsrättsinnehavarna är.
4. Skriv ett brev till din favoritserietecknare. Serietecknare kan kontaktas via förlagen, och många har också egna webbplatser där man kan hitta en e-postadress. Fråga serietecknaren vad upphovsrätten betyder för honom eller henne. Hela klassen kan också skriva ett gemensamt brev.
5. Fundera på teman för den egna serien. Att välja ett tema kan också vara en hemuppgift.

2 IDÉER OCH MANUS // ATT SKAPA EN BERÄTTELSE

Skapandet av en serie börjar med att man utvecklar en handling och en berättelse samt skapar en figur. Figurerna i en serie kan vara människor, djur, sagoväsen eller vad som helst.

Först skriver man ett manus (synopsis) till berättelsen. Berättelsen har en början (där allt börjar), en mitt (vändpunkt, överraskning) och ett slut (där allt slutar). Dessa placeras in i rutor i serien.

När man gör en serie bör man också tänka på att innehållet inte ska kränka någon.

Uppgifter:

1. Fundera på hurdan din figur är och vilken personlighet den har. Teckna olika miner och kroppsställningar för din figur. Du kan beskriva din figur också med ord.

Tips: Bläddra igenom olika serietidningar och -böcker. Fundera tillsammans på hur huvudpersonerna/figurerna framställs, till exempel vilka miner och gester de gör, hur olika rörelser har avbildats, vilka tecken och pratbubblor som har använts, samt å andra sidan i vilka situationer bilden talar för sig själv och pratbubblor inte behövs.

2. Fundera på vad serien handlar om. Man kan göra en tankekarta eller ta fram idéer även genom att teckna. Rita exempelvis enskilda bilder om ämnet och ordna dem i önskad ordning. Fundera på hur berättelsen skulle kunna gå framåt.

Tips: Det blir lättare för eleverna att förstå idén med en synopsis om man letar efter synopsisen i en bekant serie och kort berättar om handlingen eller idén.

3 ATT TECKNA EN SERIE

När man tecknar en serie börjar man med att teckna rutorna. Man kan leka med rutorna – alla rutor behöver inte nödvändigtvis vara regelbundna eller lika stora, eller ens rektangulära. Man kan skapa effekter genom att helt lämna bort konturerna på någon ruta. Ni kan rita egna rutor eller skriva ut färdiga.

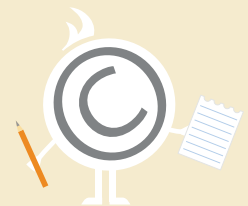
När man planerar sin serie bör man fundera över bildvinklarna och bildernas omfång; en del av rutorna kan göras med ett brett perspektiv. Exempelvis en bild av en stad, en skog eller något annat landskap. Figurerna kan också avbildas på avstånd, men sådana bilder kan också kombineras med närbilder av väldigt små detaljer. Figuren behöver inte heller alltid vara mitt i rutan – eller synas alls.

En tecknad series originalstorlek är ofta större än den storlek i vilken den sedan publiceras. I en större ruta kan man bland annat rita mer detaljerat och texta snyggare i pratbubblorna. Man bör först skriva in texten och sedan rita pratbubblorna.

Skissa rutorna och pratbubblorna med blyertspenna. Till sist kan du slutföra ditt arbete med en tunn tuschpenna eller pensel samt färglägga bilderna och rutorna om du vill. Genom att testa olika verktyg hittar du det sätt att teckna som du tycker bäst om.

Uppgiftstips:

Fundera på hur berättelsen går framåt exempelvis i filmer. Vilka klippningar har använts? Hur är bilden beskuren? Samma metoder fungerar bra också i serier.

Respektera andras upphovsrätt

När du tecknar eller fotograferar bilder till en serie, får du upphovsrätten. Om du vill använda en bild eller teckning som skapats av någon annan behöver du i allmänhet upphovsmannens tillstånd. Exempelvis olika seriefigurer, tecknade figurer och andra figurer är verk som skyddas av upphovsrätten.

4 PUBLICERING OCH BEDÖMNING

Fundera på var och hur ni vill offentliggöra era serier, var de borde publiceras och varför just där.

Om ni har använt er av andras verk, exempelvis bilder, bör ni kontrollera att ni har alla nödvändiga tillstånd för användning och publicering. Om flera elever gör en serie tillsammans är det bra att på förhand komma överens om hur de får dela arbetet (om en till exempel vill dela serien på nätet, behövs alla upphovsmäns tillstånd för detta).

Avsluta med att bedöma hur de egna kunskaperna utvecklades under arbetet. Fundera också på hur man kan få respons på sitt arbete och utvecklingsförslag.

Uppgiftstips:

Gör en serietidning av elevernas serier. Man kan också göra en utställning av serierna i klassrummet eller korridoren.

Kom ihåg att be upphovsmännen om tillstånd att publicera eller ställa ut deras serier.

